

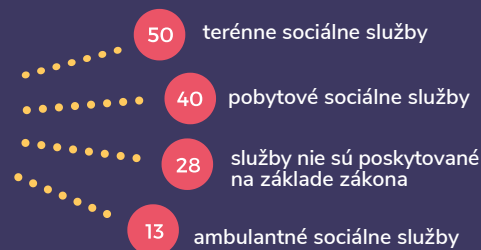

NÁSILIE NA SENIOROCH A SENIORKÁCH A ICH DISKRIMINÁCIA

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v priebehu októbra a novembra 2020 uskutočnilo prieskum, ktorého cieľom bolo zmapovať fenomén násilia na starších ľuďoch a ich diskriminácie cez sprostredkovanú skúsenosť organizácií, ktoré s nimi pracujú, a zároveň zistiť, aké sú možnosti a potreby týchto organizácií. Do prieskumu sa zapojilo 131 organizácií pracujúcich so staršími ľuďmi poskytujúcich rôzne typy sociálnych služieb.

131
organizácií
poskytujúcich

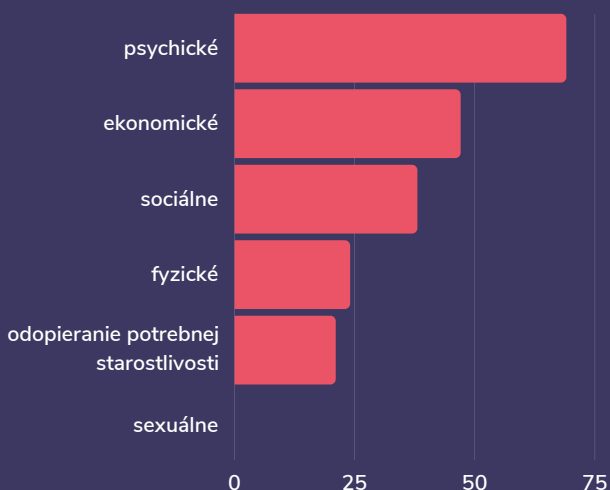
52 %
respondentov
malo skúsenosť
s násilím

44 %
respondentov
malo skúsenosť
s diskrimináciou

Skúsenosť s násilím na starších ľuďoch uviedlo 52 % respondentov, s ich diskrimináciou 44 %. V prípade predstaviteľov Jednoty dôchodcov Slovenska sa s násilím stretlo iba 48 % a v prípade poskytovateľov ambulantných sociálnych služieb až 85 %.

NÁSILIE

O AKOM NÁSILÍ HOVORÍME A KTO HO PÁCHA?

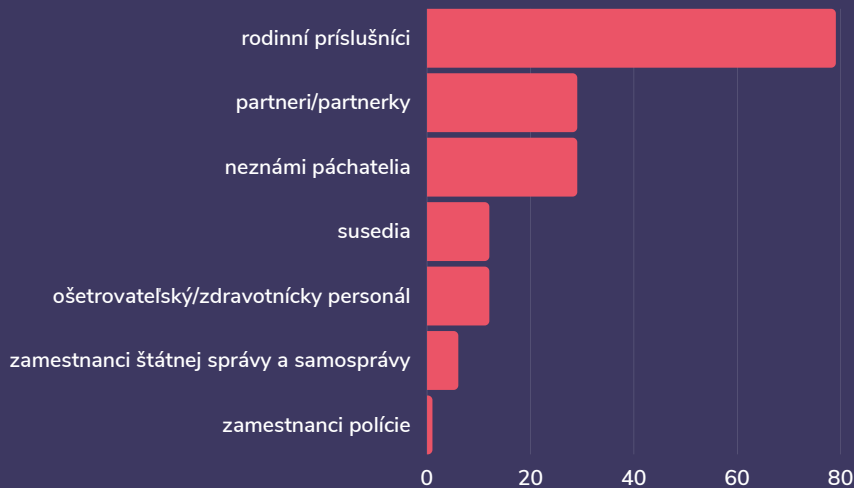

Typy zaznamenaného násilia

Až 69 % respondentov, ktorí sa vo svojej praxi stretli s násilím na starších ľuďoch, uviedlo skúsenosť s psychickým násilím, ktoré zahŕňa napríklad ponižovanie, pohrdavé zaobchádzanie či vyvolávanie strachu a stresu. Nasleduje ekonomické násilie, napr. odopieranie príjmu a bránenie vo využívaní majetku, s ktorým má skúsenosť 47 % opýtaných, a sociálne násilie, teda izolácia od okolia či neustále sledovanie (38 %). Fyzické násilie spomenulo 24 % respondentov a odopieranie starostlivosti 21 %.

So sexuálnym násilím na starších ľuďoch sa oslovené organizácie nestretli.

Páchatelia násilia

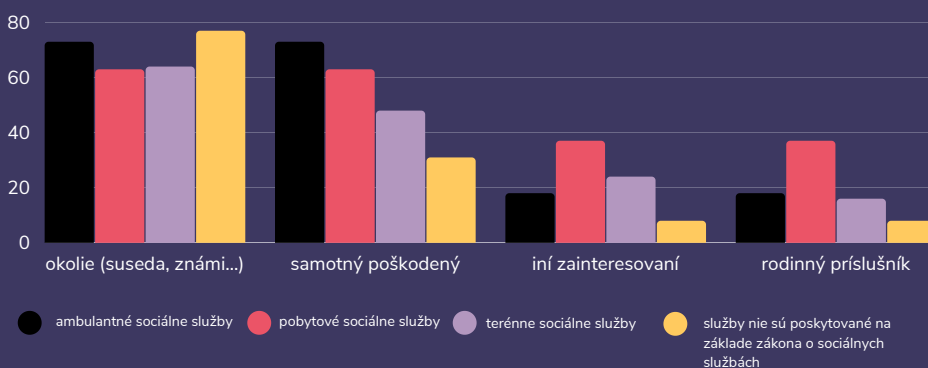
Podľa respondentov sú páchatelmi vo väčšine prípadov rodinní príslušníci (89 %) a partneri a partnerky (29 %). Štátni zamestnanci boli ako páchatelia uvádzaní len minimálne. Neznámych páchatelov uviedlo iba 29 % respondentov, v ostatných prípadoch išlo o osoby, ku ktorým obeť majú, resp. by mohli mať blízky vzťah, alebo na ne boli odkázané.

Dôvody nenahlásenia násilia

To, že sa stali obeťami násilia, starší ľudia často nenahlasujú. Podľa organizácií sú hlavnými príčinami strach z reakcie rodiny a okolia (70 %) a hanba a neochota rozprávať o svojej situácii (60 %). Nasledujú odkázanosť na páchatela násilia, ktorú uviedlo 51 % respondentov, nedostatok informácií o tom, na koho sa môžu obeť obrátiť (41 %) a nedostupnosť pomoci (15 %). Tieto príčiny už poukazujú na nedostatky systému ochrany seniorov a senioriek pred násilím.

ODKIAL' VEDIA ORGANIZÁCIE O NÁSILÍ?

Zdroje informácií o násilí podľa poskytovaných služieb

Napriek spomenutým prekážkam sa 53 % respondentov dozvedá o prípadoch násilia od samotných seniorov a senioriek, najčastejšie v prípade ambulantných služieb (73 %). Významnú úlohu hrá aj okolie starších ľudí, ktoré ako zdroj informácií o páchanom násilí uviedlo 68 % respondentov. Od rodinných príslušníkov obetí a iných zainteresovaných sa o násilí dozvedá 21 %, resp. 23 % respondentov, pričom v prípade zariadení poskytujúcich pobytové sociálne služby je to dvojnásobne častejšie, ako pri ostatných typoch organizácií.

Odporúčanie Strediska:

Realizovať informačné kampane zamerané na širokú verejnosť. Keďže komunita a blízke okolie hrajú dôležitú úlohu pri oslovovaní kompetentných a hľadani pomoci, je potrebné, aby dokázali rozoznať prípady násilia a vedeli, aké kroky sú nápomocné.

AKO ORGANIZÁCIE POMÁHAJÚ

Najčastejšie uvádzanými formami pomoci obetiam násilia sú:

41	rôzne formy poradenstva - v 15 prípadoch sociálne, ale často bližšie nešpecifikované	3	zabezpečenie náhradného bývania
25	poskytnutie kontaktov na kompetentné organizácie a políciu, resp. ich priame kontaktovanie	3	interné riešenie problému v pobytovom zariadení
7	poskytnutie psychologickej podpory	2	rozhovor s rodinou, priebežné monitorovanie seniora

Najúčinnější je však komplexná pomoc, ktorá zahŕňa viaceré zo spomínaných krokov. Podrobný opis takejto pomoci uviedlo 11 respondentov. Až 30 organizácií na otázku odpovedalo, že sa s násilím na starších ľuďoch ešte nestretli.

Príklad komplexného riešenia násilia zo strany obecnej terénnej sociálnej služby:

„Ubezpečenie seniora o plnej dôvere zo strany sociálneho pracovníka. Povzbudenie, aby o probléme hovoril. Poradenstvo. Pomoc pri oslovení ostatných členov rodiny ak si to situácia vyžaduje. V prípade potreby kontaktovanie odborníkov - psychológ, zabezpečenie náhradného bývania, súčinnosť pri podaní trestného oznámenia na páchatela - pomoc pri zabezpečení právnika. Pravidelné šetrenie u seniora a súčinnosť seniorovi aj po vyriešení jeho problému - kontrola či sa násilie znova neobjavilo.“

Organizácie pri riešení prípadov násilia vo väčšine prípadov spolupracujú s ďalšími inštitúciami a 30 respondentov z tých, ktorí uviedli skúsenosť s násilím, uvádza, že dobré skúsenosti majú najmä s políciou. Nasledujú samosprávy (18), sociálna kuratela, resp. organizačné zložky MPSVaR (11), a lekári (8).

Na zvýšenie ochrany seniorov a senioriek pred násilím sú podľa organizácií potrebné najmä:

43	osveta starších ľudí, najmä v oblasti rôznych typov podvodov	11	scitlivovanie spoločnosti a zvyšovanie povedomia o rôznych aspektoch násilia na starších ľuďoch
13	terénna práca	9	vytvorenie dôverného prostredia, v ktorom sa starší ľudia nebudú báť rozprávať o svojich problémoch

Významnú úlohu pri prevencii a riešení násilia na starších ľuďoch má samospráva, keďže spája znalosť miestnej komunity a možnosť zabezpečenia adekvátnej formy sociálnych služieb podľa potrieb obyvateľov. Ide najmä o terénnu sociálnu službu, ktorá má potenciál odhaľovať prípady domáceho násilia a zároveň pôsobiť preventívne.

Odporúčania Strediska:

Informačné kampane zamerané na starších ľudí by mali byť orientované okrem ochrany pred podvodmi a krádežami aj na psychické násilie a rôzne formy týrania blízkymi osobami.

Zabezpečenie vzdelávania pracovníkov a pracovníčok v oblasti riešenia krízových situácií domáceho násillia a dostupných možností pomoci.

Posilnenie existujúcej podpornej siete, ktorá umožní rýchle zaistenie bezpečia pre obe domáceho násillia, napríklad formou dočasného bývania.

AKO POSKYTOVAŤ KVALITNEJŠIE SLUŽBY?

Na to, aby mohli poskytovať kvalitnejšie služby, organizácie na základe odpovedí potrebujú:

- 29 zmenu legislatívy (systém financovania v sociálnych službách, zníženie počtu klientov na jedného pracovníka v zariadení, pružnejšie umiestňovanie klienta do zariadenia aj bez posúdenia odkázanosti, úprava pravidiel domácej starostlivosti o odkázanú osobu a vyššie opatrovateľské dávky, umožnenie lepšej starostlivosti najbližších rodinných príslušníkov o starších ľudí cestou vyšších sociálnych dávok, zníženie administratívnej záťaže; deinštitucionalizácia sociálnej starostlivosti)
- 16 lepšiu spoluprácu so zainteresovanými inštitúciami, najmä so samosprávou
- 13 viac finančných prostriedkov

DISKRIMINÁCIA

KDE DOCHÁDZA K DISKRIMINÁCIÍ?

Zaznamenané prípady podozrenia na diskrimináciu seniorov a senioriek podľa dôvodu

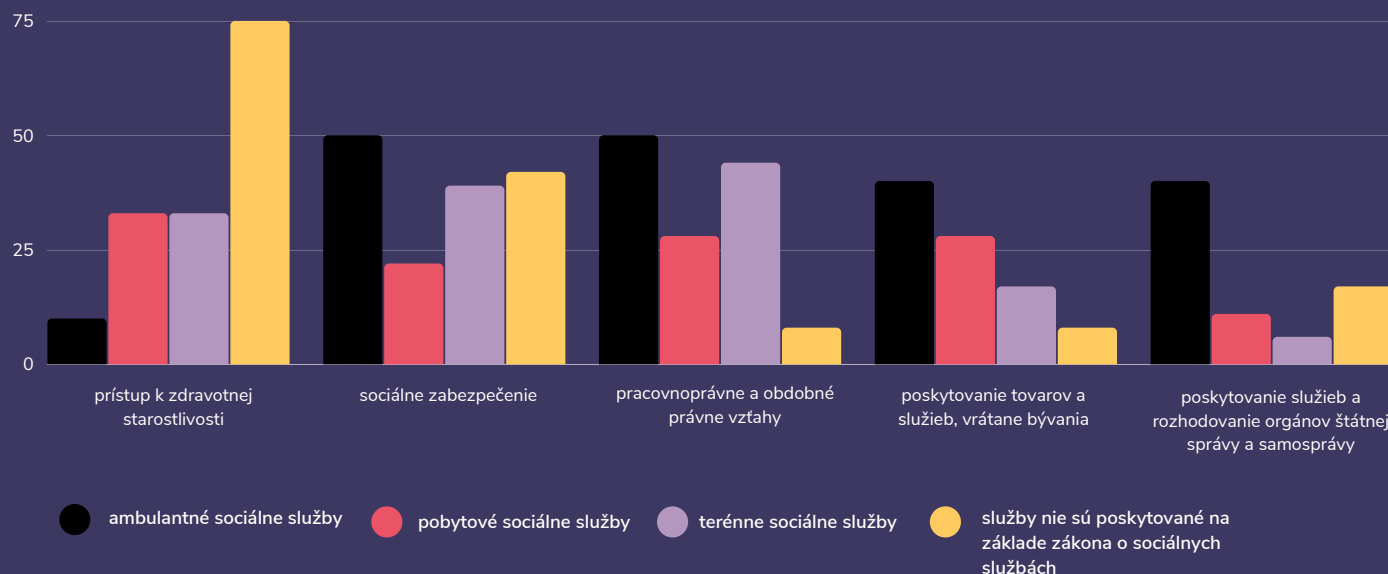
V porovnaní s násilím sa s podozrením na diskrimináciu stretlo menej organizácií, len 44 %. Pri dôvodoch diskriminácie prevažovali skúsenosti s diskrimináciou na základe veku (76 % z tých, ktorí uviedli skúsenosť s diskrimináciou), zdravotného postihnutia (48 %) a sociálneho pôvodu alebo majetku (45 %). Ostatné chránené dôvody diskriminácie sa objavovali minimálne.

Oblasti zaznamenaných podozrení na diskrimináciu

V oblastiach diskriminácie prevažuje prístup k zdravotnej starostlivosti (38 %) a sociálne zabezpečenie (36 %), najvýraznejšie pri organizáciách neposkytujúcich služby podľa zákona o sociálnych službách. Ostatné organizácie uvádzali aj podozrenia na diskrimináciu v pracovnoprávných vzťahoch a pri poskytovaní tovarov a služieb. Najmenej sa s diskrimináciou organizácie stretávajú pri poskytovaní služieb a rozhodovaní orgánov štátnej správy a samosprávy.

Oblasti zaznamenaných podozrení na diskrimináciu podľa typu služieb

Ako sa organizácie snažia pomôcť?

Z prieskumu vyplynuli rezervy v povedomí organizácií o možnostiach riešenia podozrení na diskrimináciu. Najčastejšie uvádzali, že by poskytli poradenstvo, resp. sociálne poradenstvo, prípadne by poskytli informáciu o tom, na aké inštitúcie sa starší ľudia môžu obrátiť. Iba päť organizácií špecificky uviedlo, že by v rámci svojich možností poskytli právne poradenstvo, resp. konzultovali situáciu s právnikmi. Päť organizácií ako formu pomoci pri diskriminácii uviedlo rozhovor.

S kým organizácie spolupracujú?

Ako inštitúcie, s ktorými majú organizácie dobré skúsenosti pri riešení prípadov diskriminácie, sú rovnako ako pri prípadoch násillia najčastejšie uvádzané samospráva (17) a polícia (11). Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím uviedla jedna organizácia, Kancelária verejného ochrancu práv ani Slovenské národné stredisko pre ľudské práva neboli spomenuté.

Odporúčanie Strediska:

Zvýšiť povedomie o spôsoboch riešenia diskriminácie a o inštitúciách, ktoré sú kompetentné poskytnúť právnu pomoc v prípade podozrenia na diskrimináciu, medzi inými najmä o Stredisku, KVOP či ÚKZP, a zvýšiť dostupnosť týchto inštitúcií pre cieľovú skupinu.

Časť respondentov nerozpoznáva diskrimináciu ako právny problém, čo následne spôsobuje, že poskytovaná podpora nemusí byť adekvátne a efektívne. Kompetencie polície, na ktorú sa respondenti obracajú, sú vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovného zaobchádzania okrem špecifických prípadov minimálne, keďže sa na ne nevzťahuje Trestný poriadok, ale Občiansky súdny poriadok.

**SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA**

Informácie pochádzajú z publikácie *Násillie na senioroch a seniorkách a ich diskriminácia*, ktorú vydalo Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.

facebook.com/StrediskoPreLudskePrava

instagram.com/StrediskoPreLudskePrava

www.snslp.sk